

sajátos kritériummal jellemezhető korszak volt: ekkor jelent meg először neveléstörténetünkben az ateista nevelés gyakorlata, mégpedig mindegyik oktatási-nevelési intézményünk összes növendékére vonatkoztatva (kivéve az egyházi iskolákat). E negyven esztendő minden más hazai nevelési-oktatási vonatkozása kapcsolódott a korábbi korszakok valamelyes előzményéhez, de az ateista nevelésnek semmiféle gyökere nem volt a magyar neveléstörténetben. Teljesen újként jelentkezett itt a Kárpát-medencében. Ennek a „nóvum”-nak a feltárására vállalkozott a neves szerző. Az új, még feltáratlan – sokak által még ma is tabunak tartott – téma jól beillik az 1996-ban „Ezeresztendő a magyar iskola” jubileumi kiadási programjába is.

Az ateista nevelés megnevezését a korszak egész folyamán rapszodikusán váltogatták: „dialektikus materialista világnézeti nevelés”, „tudományos világnézeti nevelés”, „kommunista világnézeti nevelés”, „szocialista világnézeti nevelés”, „marxista világnézeti nevelés” stb. Ez a nevelési ág hatalmas terjedelmű hazai szakirodalmat eredményezett e négy évtized alatt, még az 1980-as évek második felében is.

A kötet tárgya: szakszerű neveléstörténeti feldolgozás keretében elemezni a hazai oktatási-nevelési intézményekben érvényesített ateista nevelés teljes tartalmát. A szerző az erre vonatkozó szakirodalmat éppen úgy feldolgozta, mint az idevonatkozó különféle törvényeket, miniszteri rendeleteket, párhatarozatok sokaságát, valamint az oktatási-nevelési intézményrendszerben – az óvodáktól, az általános és középiskolákon át, a főiskolákon, egyetemeken, a katonai kiképzésben – alkalmazott konkrét, gyakorlati ateista nevelést.

Fontos része volt tehát az ateista nevelés e negyven esztendő hazai nevelésügyének, nélküle nem írható meg hitelesen annak története. A szerző új, még egészen feltáratlan neveléstörténeti téma feldolgozására vállalkozott.

A kötetet haszonnal forgathatják a korszakkal foglalkozó szakemberek, de sokan csodálkoznak majd rá a nagyközönség olvasói is, akik abban a „bizonyos negyven évben” szülők vagy diákok voltak, s azok is, akik akkor még nem éltek, de szeretnék a múltat tisztán látni.

Eötvös József Könyvkiadó, Bp., 1996. 148 p. 793 Ft.

VIRÁGHNÉ HORVÁTH ERZSÉBET

Kőrösi Csoma Sándor Főiskola

Békéscsaba

Érzékenység és/vagy érzéketlenség?

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA: PEDAGÓGIAI KISLEXIKON

LEKTOR: DR. MICHELLER MAGDOLNA

Napjaink egyre szaporodó pedagógiai irodalmában sajátos szerepet tölthet be a *Pedagógiai kislexikon* címmel megjelölt debreceni kiadvány, *Nanszákné Cserfalvi Ilona* munkája.

Szükségességének egyrészt gyakorlati, másrészt elméleti szempontjait hangsúlyozza a szerző, amikor a pedagógiai közgondolkodáshoz kínál a fejlődést követő terminológiai rendszert, értelmező „étlapot”.

Az érdeklődő olvasót elsőként a közölt bibliográfia orientáló jellege ragadja meg, amely a neveléstudományon kívül többek közt a szociológiai, a filozófiai, a pszichológiai, a szociálpszichológia és a művelődéstörténet területéről válogatott, a szerző által mérvadónak tekintett szakirodalom integratív felhasználására utal. Ez egyrészt értékválasztást is jelöl, másrészt jelzi azt is, hogy napjainkban szinte minden tudományág egyúttal interdiszciplináris feladatra is kényszerül a társadalmi folyamatok bonyolultsága és komplexitása miatt. E jelleget a szerzői szándék is kifejezi, amikor „emberi és nevelési élmények” lexikai rögzítésére, bizonyos tekintetben a szaklexikon illetékességi körein túli megközelítésekre vállalkozik. Így tehát fontos az, hogy az előbbi szándék milyen érték kategóriákban jelenik meg a lexikon nyelvi anyagában.

A szemlézés ezért az előbbieken említett értékválasztást kifejező lexikai anyag áttekintésével indul. A spontán válogatás figyelemre méltó „eredménnyel” zárul: egyrészt a pozitív értékekkel telített lexikai anyag tűnik bővebbnek a negatív jelenségcsoporttal szemben; másrészt a szem-

betűnő szóanyag tartalmi sajátosságai kínálnak újabb tanulságot mindkét értékcsoporthból. Egyrészt az aberráció, abszurd, agresszió, ambivalencia, diszszonancia, érzéketlenség, félelem, diszharmónia, intolerancia, konfliktus, pedagógiai pesszimizmus, stressz, stigma, szorongás stb.; másrészt az áldozatkészség, barátság, becsületesség, bizalom, boldogság, erkölcs, érzékenység, harmónia, humanizmus, hűség, igazság, igényesség, lelkiismeret, liberalizmus, megbízhatóság, méltóság, önérzet, őszinteség, ráció, szabadság, tolerancia stb. jelenségekkel szembesülhetünk.

Mit jelezhet e – mégoly szubjektív – válogatás is? Valószínűleg azokat a pedagógiai folyamatokat is átható tendenciákat, amelyeket a tevékenység szintjén kell értelmeznie, feldolgoznia, ellensúlyoznia, illetve erősítenie a folyamat szereplőinek. Erős rezonanciát keltő szerepük arra utalhat, hogy a jelen kor- és sorskérdése épp a választásé, s ebben a dilemmában az embernevelés tudományainak kell segítenie az embernevelés gyakorlati résztvevőinek.

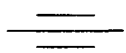
Az értékrendszer e kettős tagoltsága mellett másféle „rejtett” rendszerek is feltárolnak. Megjelennek mindazok a pedagógiai kultúrát jellemző napi kísérletek és aktualitások is, amelyek ugyancsak a választásnak egy más szintjét jelzik. A tradicionális és a korszerű értékei fejeződnek ki többek között: az alternatív, bővíthető tanterv, differenciált, egyéni képesség és társadalmi képesség, emberi erőforrásokat termelő (emberformáló) folyamat, énképfejlesztés, flusztráció-tolerancia, hátrányos helyzet, helyi tanterv, képességfejlesztési terv, kétszintű tantervi szabályozás, lineáris tanterv, mentálhigiéné, műveltségi terület. Nemzeti alaptanterv (NAT), osztály, óravázlat, órarend, pluralizmus, reformpedagógiai, speciális tanterv, szociálantropológia, szociálhigiéné, szociálökológia, tanítási program, spirális tanterv, tantervbank, tantervi célok, tantervi feladatok, távoktatás, teljesítménymotívum, viselkedéskultúra stb. nyelvi anyagában. A lexikon értelmezést és választást elősegítő szerepe kifejeződhet abban is tehát, hogy a magyar pedagógiai hagyományokkal együtt kezeljük mindazt, ami ma korszerűnek és hatékonynak tűnik, hogy ne engedjék elveszni ebben sem a nevelés sajátos nemzeti és európai értékeit.

A Pedagógiai kislexikon a pedagógiai tudatosítás egyik nélkülözhetetlen eszköze mindezekelött a mindennapi pedagógiai gyakorlatban tevékenykedő számára: legyen a szülő éppen vagy tanító, tanár, egyszóval pedagógus, vagyis a kislexikon szerint. „1. nevelő, neveléssel foglalkozó személy, tanító, tanár; 2. a neveléstudománnyal foglalkozó személy.” (266. o.), „köznevelő”. Ezért haszonnal forgathatja a pedagógiai folyamat bármely résztvevője, de az is, aki ezen kívül helyezi magát, „csupáncsak” intellektuális kíváncsiskodó vagy gyermekszerető felnőtt.

A szerző pedagógiai szemléletét a különböző pedagógiai törekvések toleráns kezelése s a mindezt átható pedagógiai optimizmus jellemzi. Ezért az „emberi és nevelési” élmények szakszerű és közérthető megjelenítése hasznos kézikönyvvé válhat mindenki számára.

A pedagógiai kislexikon érdeme mindezen túl az is, hogy e századvégi (új) *érzékenység és érzéketlenség* közegében az érzékeny emberség megtanulásához nyújthat lexikonkeretbe foglalt értékeket. Olvasását ezért is jó szívvel ajánlhatjuk.

Tóth Könyvkereskedés, Debrecen, 1996.

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága

Felelős kiadó: Dr. Siposné dr. Kedves Éva

Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.

Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62/310-051

Évente 5 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetési díja: 300 Ft.

A címlapot tervezte: Fischer Ernő

Megjelent: 3000 példányban.

CORRECT Kft. Szeged

Felélős vezető: Duba Tamás ügyvezető

ISSN: 1219-06-08.